

Je v pořádku být divný

Spisovatel **ALEŠ PALÁN (57)** je člověk nejen mimořádně empatický, ale také plodný. Letos mu vyšlo hned několik pozoruhodných rozhovorových knih, z nichž dvě se staly tématem našeho povídání. Jedna je o přírodovědci a kouzelníku se slovy Miloslavu Nevrlém, druhá o sedmi utajených výtvarnících, o kterých žádná galerie nemá ani tušení. Všechny spojuje nejen radostný přístup k životu a tvorbě, ale i jisté outsiderství a odvaha jít svou cestou bez ohledu na kalkul či společenská očekávání. Ostatně sedí to i na držitele mnoha literárních cen Aleše Palána.

► **Miloslav Nevrlý**
na chatě na Jizerce.
Jde o hlavní postavu
Palánovy knihy
Náčelník.

■ Jak může být exaktní přírodovědec jako Miloslav Nevrlý tak poetický?

Rozpory jsou nedílnou charakteristikou těch nejzajímavějších lidí. Když jsem dělal rozhovor s Jiřím a Danielem Reynkovými, viděl jsem u nich proletářskou umaštěnost od oleje a od solviny a zároveň vysokou francouzskou noblesu kulturních salonů. Kdybych je neznal, nevěřil bych, že se to může potkat. I v Mílovi se jeho pedantičnost potkává se svobodou a volností. A to mě na něm fascinuje. Vladimír Holan kdysi psal: Jsi bez rozporů? Jsi bez možností. Takže myslím, že Míla má hodně možností.

■ V čem je kouzlo jeho knih?

Dokonce kouzlo tak silné, že zasáhly řadě lidí do života. Když jsem uspořádal mezi svými facebookovými přáteli anketu, která kniha jim změnila život, jednoznačně nejvíc jmenovalo Nevrlého *Karpatské hry*. Až za nimi byli Foglar, *Bible* nebo Kerouac. Svě texty o přírodě zpracovává precizně a s hlubokou znalostí a nebojí se přitom chodit po úzké hraně mezi vroucností a patosem. Ta jeho vroucnost je až bezbřehá, stejně jako ochota nadchnout se a nebát se to vyjevit. Nebojí se zkrátka svých citů.

■ Mě hned po revoluci značně ovlivnila zase jeho kniha *Chvály zadní země*. I díky ní jsme vyráželi dlouhá léta pod širák. Která vás?

Já je tehdy ještě neznal, setkal jsem se s nimi až koncem devadesátých let, kdy jsem měl své toulací roky, během nichž jsem v létě v zimě spal všude možně, za sebou. Já se taky toulám rád, ale než po horách víc po městečkách a po městských periferiích. Míla mě ovšem ovlivnil tím, co dokázal ze svých cest po československých nebo rumunských horách získat. Otevřenost, vnímavost, schopnost hrát sám se sebou různé hry. To všechno ve mně dodnes rezonuje třeba i na periferii Havířova.

■ Co máte společného?

Humor. Ten jsem v naší knize *Náčelník* chtěl nechat zaznít naplno, protože v jeho „lesních“ knihách ho zas tolik není. Je v nich radost, volnost, svoboda, ale není to vyložené bžunda. Přitom Míla je velice humorný člověk. Když jsem mu řekl, že fotit do knihy ho bude skvělá fotografa Libuše Jarcovjáková, vypytał se na ni. A když se dozvěděl, že jí je zhruba sedmdesát, podotkl: „Aha, takže je ještě dítě.“ Je pravda, že on je o generaci starší, je mu devadesát.

■ Pro mě je vyznavačem naprosté svobody, který vyrážel na i několikaměsíční cesty a toulky často sám. Přitom má velkou rodinu. Jak to jde dohromady?

Pro něj je rodina zázemí, díky němuž si tu samotu prožívá svým vlastním způsobem. Kdyby se neměl kam vracet, možná by byl jiný člověk. Zase je to rozpor, ale právě rozpory nás posouvají dál. Možná že dnes, ve svých devadesáti letech, už je víc rodinný typ než ten osamělý poutník s lehkým srdcem, jakým býval skoro celý život.

„V knize *Náčelník* jsem humor nechal zaznít naplno.“

■ Ve vaší knize nazvané dle jeho skautské přezdívky *Náčelník* líčí dojemnou příhodu, když se nad ním v papírnictví, kam si byl pro novou náplň do propisky, slitovala nějaká dívka a nabídla mu peníze. Zdá se, že na leckoho působí jako tulák dodnes.

Možná má moc dlouhé vousy, možná starý batoh nebo ošoupané manšestráky. Nevím, já vidím jen jeho svobodu, práci, vnímavost. Ale umím si představit, že někteří lidé ho tak vnímají.

■ Odlišuje vás dva vůbec něco kromě věku?

Obávám se, že Mílovo klidné chápání běhu času. Má schopnost dívat se zásadně dopředu. Na otázky po minulosti sice slušně odpovídá, ale jinak bere věci tak, jak přicházejí a odcházejí. Netrpí tedy žádnými výčitkami vůči současnému turismu v místech, kde kdysi chodil sám. Prostě je jiná doba a je vděčný za to, že mohl Jizerské hory nebo Karpaty poznávat, když byly li-

duprázdné. Není žádný stařec, co by žehral na zkaženost světa, nezvedá nad ničím káravý prstík a chodí si po cestách, které ještě zalidněné nejsou. Já taky na zkaženost světa nežehram, ale někdy se některými věcmi trápím, zatímco on ví, co změnit může, a co ne.

■ Vidíte, a na mě z jeho knih vždycky zavane nostalgie. Jako by ještě zachytil zdejší takřka kanadskou divočinu.

Protože většinou vznikaly někdy před čtyřiceti lety a reflektovaly tehdejší stav věcí. Že se ty věci pak změnily, je už něco jiného. Když jsme spolu byli na Jizerce, což je legendární chata, kde toho spoustu prožil sám, s kamarády i s rodinou, nikdy si neposteskl. Měl tam podkrovní komůrku, kde psal kapitoly svých zásadních knih, a jen mi ji bez stopy nějakého dojetí ukázal. A místo nějakých příběhů o snech a tesknostech mi vyprávěl historiku o tom,

jak přímo v chatě jednoho pána zabil kulový blesk.

■ **On si všechny své sny navíc asi naplnil.**

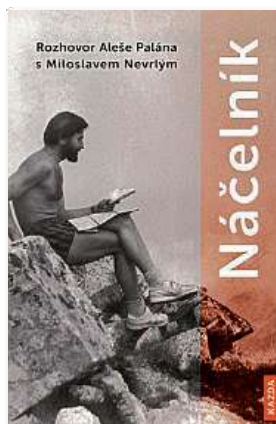
Přesně tak. Je to člověk, který prožívá naplněný život. Kdybych měl zmínit jednu větu, o čem knížka *Náčelník* je, pak řeknu, že jde o hru na naplněný život. To je narážka na jeho *Karpatské hry*, kde kráčí po různých pohořích a hraje sám se sebou hry, třeba *Hru na poutníka s lehkým srdcem* nebo *Hru na veselou skromnost*.

■ **S dojetím vám ovšem líčí moment, když jako kluk uviděl poprvé moře.**

Ale zároveň se na to dívá vtipnou optikou, píše o krásných dívkách, které tam potkali, i o tom, že museli ošálit pohraničníky, aby se k moři přes Slovensko a Polsko dostali. Jeho vzpomínky jsou na jednu stranu poetické, na druhou i po těch letech fakticky přesné, protože si vede od sedmi let deníky. To znamená 83 let.

■ **Miloslav Nevrly je pro několik generací klíčovým a uctívaným autorem a inspirátorem, takže mě při prvním setkání s ním před několika lety překvapila jeho plachost.**

Je velice skromný a plachý a není v tom ani náznak stylizace. Je to součást samoty, která v něm je. Když se s ním ale znáte delší dobu, dokáže být velice otevřený a srdečný. Je pohotový, vtipný a radostný. Jeho málomluvnost souvisí spíše s obrovskou úctou ke slovu, protože se snaží něčím nepřesně, nemluvit plytce. Navíc nemá nejmenší potřebu někoho poučovat. Snad pět let váhal, zda se mnou tuhle knížku napsat. Ne-

▲ **Aleš Palán má na svém autorském kontě přes čtyři desítky titulů, od básní přes beletrii až po publicistiku. Letos mu vyšly knihy *Náčelník*, *Muž, který sází borovici blatku* a *Mami, miluju* o vztahu matek a dcer, kterou napsal se svou dcerou Annou.**

vidí sám sebe jako někoho, kdo by měl výjimečné zkušenosti, nebo dokonce právo komukoliv kázat. Když letos na jaře dostal čestné občanství Liberce, řekl mi: To jsem si musel koupit nové kalhoty. A když se teď

„Museli ošálit pohraničníky.“

dozvěděl, že má 28. října dostat státní vyznamenání od prezidenta, říkal: To si budu muset koupit sako. Je to legrace, ale vystihuje jeho pocit, že na taková pódia nepatří. A přijme to jen proto, aby nevypadal jako nerudný dědek, jak říká.

■ **On si není vědom svého vlivu na ta kvanta lidí? Na nedávném křtu vaší knihy se tlačily zástupy, co se ani nevěšly dovnitř.**

Je, ale díky své plachosti se ostýchá svůj vliv jakýmkoliv způsobem použít. Navíc to bere tak, že ten vliv není v jeho osobě, ale v jeho knihách. Je pravda, že je za nimi jeho osobnost skrytá, bývá tam poutníkem,

který oslovuje své čtenáře čili „bratříčky“, a až v knize *Náčelník* se už neskrývá a bavíme se nejen o jeho cestách, ale i o zaměstnání, rodině, víře.

■ **Nevím, co by mi řekl na to, kdybych mu přiznal, že pro mě osobně je vůbec nejdůležitějším filozofem.**

Rozhodně byste ho nepotěšil a asi byste ho zaplašil. Někdy je dokonce lepší se ho i jen ptát na dálku. Tahle kniha vznikala taky z velké části písemně. Když jsem mu dal samotu na jeho otevřenost, fungovalo to. Při osobních setkáních mi vycházel vstříc, ale uvolněnost, jako když mi odpovědi po večerech s rumem na stole psal, v tom už nebyla.

■ **Nicméně jsem vás spolu teď viděl mluvit před sálem plným lidí, který díky jeho vtipným glosám neustále bouřil smíchy.**

On je opravdu mimořádně vtipný, jen to o něm málokdo věděl.

■ **Fascinuje mě, že v lesích, kde se toulal týdny a měsíce, spával klidně v lednu bez stanu a i po rumunských Karpatech chodil ve zcela obyčejném starém oblečení a bez mapy.**

I k cestování skoro bez ničeho a bez map inspiroval hodně lidí. Měl svatou čtveřici zásob: slivovici, špek, chleba a česnek. Dnes se asi trochu proměnila, ale hodně mladých lidí ho stále následuje.

■ **Vy jste ostatně taky spával, kde se dalo...**

To se s Mílou nedá srovnat, ten chodil po horách, zatímco já přespával po panelácích, pod mosty, občas v nějakém seníku. Kde se zkrátka v tehdejším Československu dalo. Nikde jsem se většinou nezdržel víc než den a šel jsem zase dál, což trvalo dva a půl roku. Tehdy nesměl být člověk bez práce, takže jsem se snažil, abych nenarazil na esenbáky.

■ **Dneska je schopen někdo v celém rozhovoru vyprávět, jak jednou přespával sám v lese.**

Společná autogramiáda Aleše Palána s cimrmanologem Miloněm Čepelkou, jehož vyzpovídal v knize *Nedělnátko aneb s Cimrmanem v zádech*.

Je pravda, že vycházejí i knížky, jak někdo šel pár týdnů do Santiaga de Compostela. Na druhou stranu mám v knize *Robinsoni a donkichoti* poutníka, který šel pěšky ze Znojma do Jeruzaléma půl roku. A napsal o tom nic. To je otázka skromnosti a vědomí toho, jestli máte, nebo nemáte co říct.

■ **Co vlastně říkal Náčelník na to, že jeho kniha dle vaší zmíněné ankety změnila život nejvíce lidem?**

Že se mu pak spalo potěšeně, ale zároveň cítil závazek a respekt před vlivem, jaký *Karpatské hry* mají. Tohle je věc, co s vámi nemůže nezatřást. Nějaké literární ceny neznamenají absolutně nic v porovnání s tím, když vám někdo řekne, že mu vaše kniha změnila život.

■ **Nepíšou něco podobného čtenáři i vám?**

Jsou čtenáři, kterým některé moje knihy život ovlivnily. Některá osobnost, s níž jsem do knihy dělal rozhovor, je inspirovala a odhodlali se ke změně. Šlo zejména o samotářská témata, kdy se třeba přestěhovali z města do hor nebo na venkov. Ale znám i pár lidí, kteří tam vystřízlivěli a vrátili se. Každopádně jsem nadšený, že kniha a vůbec slovo občas mají moc měnit člověka. Nic víc nemůže na světě být.

■ **Může mít takovou moc i vaše nejnovější kniha o utajených výtvarnicích *Muž, který sází borovici blatku?***

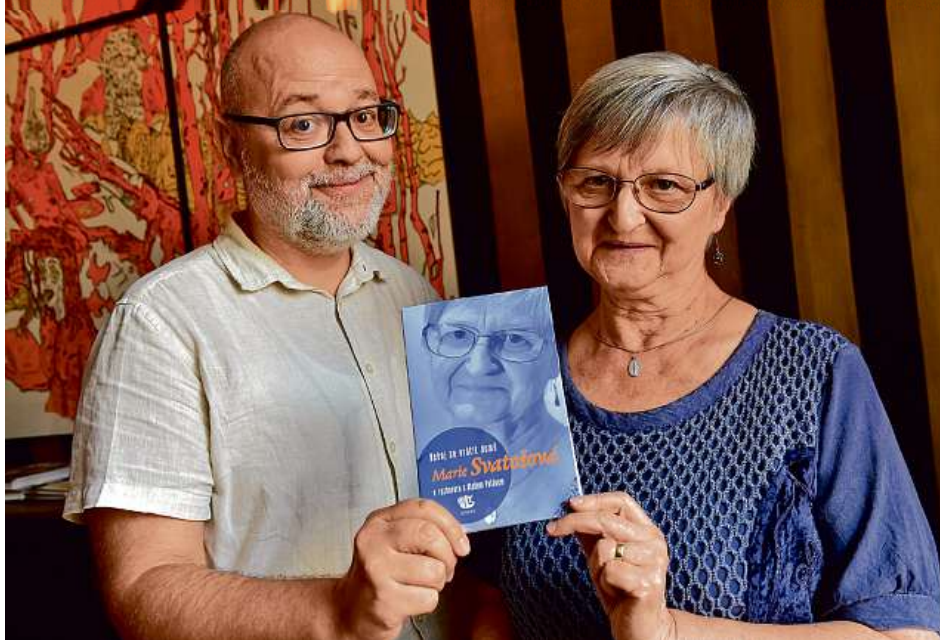
Ta by mohla vést k tomu, že i někteří respondenti, kteří se v knize objevují, začnou svou práci vnímat jinak a začnou si uvědomovat sílu a kvalitu, jakou vytvořili. I okolí by je mohlo začít brát jinak.

■ **Tihle lidé to často mají kvůli své svéráznosti nelehké, a přesto se nebojí být autentičtí.**

Jsou to lidé jiní svým solitérstvím, ne příslušností k nějaké menšině, což je často taky strašně těžké. Když ale žijete na nějaké konzervativní vesnici a jste jiný třeba jen tím, že máte půlmetrové vousy, díry ve svetru nebo nemáte pořádnou podlahu, nemusíte to mít mezi ostatními lehké. Jste sami, jste divní, neustále přechuhujete. Ale pokud víte, proč to děláte a proč vás cizí soudy nezajímají, protože jsou důležitější věci, má váš život smysl. A podle mě je v pořádku být divný.

■ **Jste divný?**

Myslím, že dost. Takže mé knihy nejsou jen obhajobou jinakosti mých respondentů, ale i obhajobou toho, že divný jsem i sám.

▲ Spisovatel Aleš Palán v roce 2018 se svojí knihou *Neboj se vrátit domů*, kterou tvoří rozhovor s lékařkou, spisovatelkou a zakladatelkou hospicového hnutí v ČR Marií Svatošovou.

Když jsem se toulal po republice, vypadal jsem tak jako nikdo jiný, navíc se to nesmělo, takže člověk zažíval spíš represivní tlak policejních složek než tlak společenský. To už je však dávno. Pro lidi, s nimiž se potkávám, je určitě náročné být sám sebou a být zároveň sám. Ale krásné.

■ **Témata rozhovorových knih máte vymyšlená předem a podle toho se pídíte po vhodných lidech?**

Vždycky se pro některé takové příběhy nadchnu a pak zjistím, že se z nich dá vytvořit nějaké téma. Nic nedělám koncepčně. *Samotáři* vznikli třeba tak, že mě ti lidé uhranuli svou jinakostí a hloubkou a pak mě napadlo podat zprávu o existenci lidí, co jsou více či méně mimo civilizaci a vytvářejí si vlastní utopii.

„Jsou čtenáři, jimž některé mé knihy ovlivnily život.“

■ **Což dělají i výtvarníci ve vaší zatím poslední knize.**

To je pravda. Někteří tu utopii vytvářejí i padesát šedesát let a malují celá desetiletí jenom pro sebe. Chtěl jsem, aby v té knížce byli výhradně umělci, o nichž na internetu nenajdete ani slovo. Pár z nich ale mělo třeba malou výstavu někde u nich v hospodě, takže se zmínka občas nalezla, ovšem bylo to jako v Cimrmanech: ta hra způsobila světový ohlas, zejména na Litoměřicku.

■ **Takže už jsou slavní.**

Ohromně. Opravdu nikdo z nich nemá ambici se proslavit. Někdo by se nějaké místní slávy možná ani nebránil, ale rozhodně pro

to nikdy nic neudělal. Pro ně je umění hluboká potřeba. Je to mnohem víc než koníček, je to víc než posedlost, je to ten člověk sám. Mezi životem a uměním se u nich stírá jakýkoliv rozdíl. Není to člověk, který je malířem, ale je to malíř, který je člověk.

■ **Řekl vám někdo z nich, že to sice maluje jen pro sebe, ale ví, že to je fakt dobré?**

To vůbec ne. Naopak je charakterizuje obrovská plachost, u těch nejzajímavějších až hraniční. Například paní Vijačková malovala od konce 50. let realismus socialistického realismu. Tedy všední život – momentky z práce na poště, na nedalekých šachtách nebo v JZD. Je v tom radost mládí, ale nejde o heroické dělníky, spíš záznam toho, jak dvacetiletá holka tu dobu vníma-

la. Malovala vše autenticky, ne podle nějaké propagandistické šablony nebo aktuálního uměleckého směru. Později začala malovat na vylisované listy stromů, maluje fáze měsíce, vedla si sešit, kam kreslila v podstatě komiksy, přitom možná žádné v životě neviděla.

■ O co šlo?

O příběhy vymyšlené rodiny, kde byly dvě sestry. Ona byla totiž ve skutečnosti jedináček, což bývalo výjimečné. Starala se o své rodiče, ale neměla manžela, nemá děti a celý její život je osamělý. Naplňuje si ho malováním, hlubokým vztahem k Hospodinu a tím, že je pořád krásně pevně radostná. Jinak svými obrázky topí v kamnech. Při každém našem setkání jí pořád říkám, že to má hodnotu, že to je důležitý a krásný, o čemž jsem ji asi ještě nepřesvědčil. No, snad aspoň těmi obrázky už netopí.

■ Jak jste se s ní setkal?

Dozvěděl jsem se, že v jedné vesnici na Frýdecko-Místecku žije laskavá babička, která maluje obrázky do kostelní vývěsky. Netušil jsem, že dělá i něco dalšího. Došel jsem vsí ke starému stavení na úplném konci, kam se nešlo dostat jinak než se zablácenými botami. Postupně mi ukázala krabice, kde ty obrázky má.

■ Viděl je někdy někdo předtím?

Říkala, že měla vernisáž. Ta spočívala v tom, že přišel pan farář a ona mu ty kra-

„Pavel Salák tvoří a pracuje v oblasti západních Čech, kde jsou dodnes živé povrchové doly, výsypky a zátopová jezera. Tam léta sází borovici blatku a projektuje své vymyšlené krajiny a země,“ vypráví o muži na snímku autor knihy Muž, který sází borovici blatku Aleš Palán.

bice ukázala. A to bylo celé. Takže se mnou měla teprve druhou vernisáž. Jinak její obrázky lidé neznají, jen ty z vývěsky u kostela, kam pravidelně chodí. Jednou přišla na mši, a když mše skončila, pan farář uviděl

„Myslím, že jsem divný dost.“

u vchodových dveří zablácené boty. Ptal se, či jsou. Přihlásila se paní Vijačková. Zula se totiž a v kostele seděla jen v ponožkách, ač byla zima. Nechtěla znečistit podlahu, protože z jejího domu se jinak než blátem nedá

dostat (pan farář pak aspoň zařídil, aby jí to tam posypali šterčkem). Z toho je dobře vidět její nesmírná skromnost a snaha nebýt přítěží.

■ Bylo jedno, zda takoví lidé žijí na kraji vsí, na samotě, nebo třeba v městském paneláku?

To, kde tvoří, nehraje roli. Takový člověk je tak ponořený v tvorbě, že okolí není limitující. Samozřejmě ho reflektují, tak jako právě paní Vijačková, která pracovala na poště a žije nedaleko dolů, anebo Pavel Salák, který tvoří a pracuje v oblasti západních Čech, kde jsou dodnes živé povrchové doly, výsypky a zátopová jezera. Tam léta sází borovici blatku a projektuje své vymyšlené krajiny a země. Každopádně ti lidé své prostředí spíš obohacují, než že by jim byli ovlivňováni.

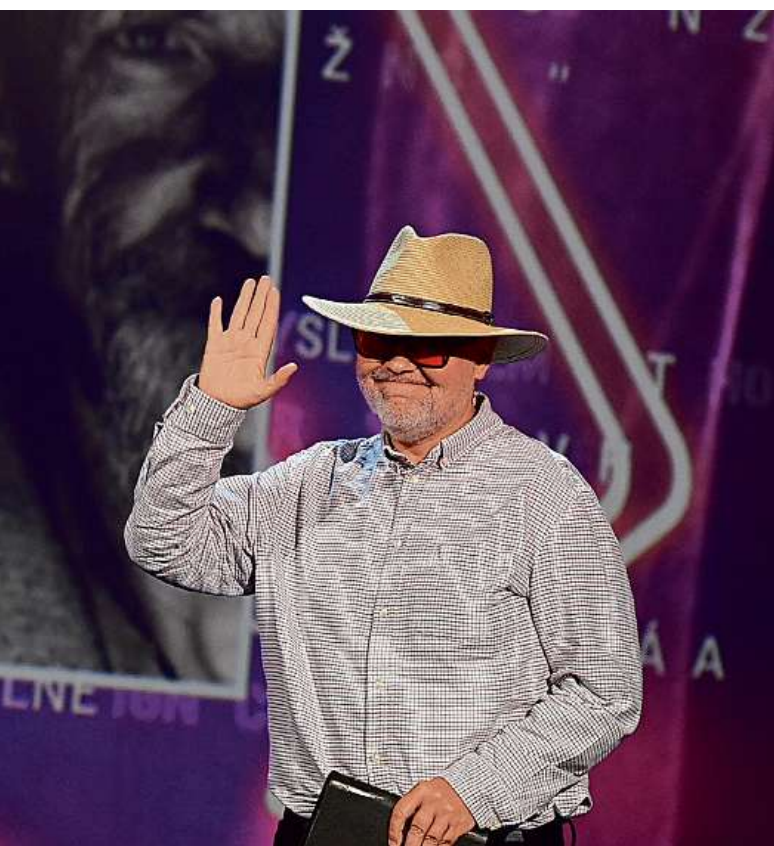
■ Takže jste v případě pana Saláka objevil muže, podle něhož jste knihu nazval?

Ano, počíná si jako hrdina slavné novely Jeana Giona *Muž, který sázel stromy*. Padesát let sází borovice a bere je jako své děti, o nichž ví všechno. Každá borovice má tlustou složku, kde jsou každoměsíční záznamy, kresby, grafy, spočítané šišky na každém stromě a semínka v šiškách. Zřejmě tím zachránil endemit (*rostlinný nebo živočišný druh s velmi omezenou oblastí výskytu, pozn. red.*) borovici blatku a rozšířil ji i v dalších lokalitách. Je to fascinující a o tomhle si se mnou rád povídal. Jenže já měl pocit, že je za tím ještě něco víc.

■ A bylo?

Bylo. Při našich debatách často narážel na různé země nazvané Ostrov nebo Severozápad, až se mi poskládal obraz, že má

Aleš Palán v roce 2020, kdy dostal cenu *Magnesia Littera* v kategorii publicistika za knihu s názvem *Jako v nebi, jenže jinak*, která patří mezi jeho klíčová díla, podobně jako *Raději zešítet v divočině*, *Brnox* či *Člověk musí hořeti*.

Spisovatel a novinář Aleš Palán proslul především knihami hlubokých rozhovorů s pozoruhodnými obyvateli této země, ať šlo o svérázné samotáře, duchovní, umělce, či ženy a muže, jejichž posláním je konat dobro.

konglomerát dvanácti vymyšlených zemí, které jsou rozdělené na severní a jižní část, a maluje pro ně obrazy, což jsou vlastně architektonické návrhy (v jeho případě spíš dary) pro konkrétní místa – univerzity, galerie, parky, domy... Kreslí i mapy vymyšlených zemí a vede mezi nimi komplikované šachové turnaje, aby se napětí mezi zeměmi nějak sublimovalo a nedošlo k válce.

■ On vždycky hraje za obě země?

Přehrává partie podle časopisů Československý šach, které jsem měl po tátovi, a tak jsem mu je přivezl. Zakryje si výsledek a podle zápisu hraje.

■ Která země je nejzajímavější?

Asi jedna reálná, která do konglomerátu vyfabulovaných krajin nepatří, pan Salák jí říká Ztracená země. Nedaleko jeho bydliště je obrovský povrchový důl s velkorypadly a v noci je slyšet, jak duní země. Před lety si všiml, že uprostřed dolu je část nevyhrabaná, takový ostrov. Vypravil se tam asi stokrát dělat terénní výzkumy, má podrobné mapy, botanický sběr, plné herbáře, zápisky z pozorování přírody a počasí. Musel vždy projít nepozorovaně povrchovým dolem, což se nesmí, a pak tam měřil, sbíral a pozoroval všechno živé. Ostrov už zanikl a kromě něj tam pravděpodobně nikdy nikdo nebyl. Je to vlastně dokonalý záznam biodiverzity původní krajiny tam, kde jsou dneska doly. Pro mě je to ale víc – ochota sloužit nějaké věci a dělat něco absolutně bez reflexe. Desítky let! Pro mě je to naprosto mimozemská vůle a radost. Ani se nesnažil to někomu ukazovat a bál se, že když bude někde o vymyšlených zemích mluvit, budou ho považovat za blázna.

■ Což asi není.

Ani v nejmenším. Je naprosto racionální a tímhle způsobem si jenom hraje. Vzhle-

dem k tomu, v jakém sociálním prostředí se pohybuje, je možné, že by se mu žádného pochopení nikdy nedostalo.

■ Jak žije?

Už od pohledu vypadá velice chudě. Je to bývalý lesák, už v důchodu, byl bez domova, v azylovém domě, a dneska má malickou garsonku v domě sociálních služeb. Je na úplném sociálním dně, a protože je abstinent, nezajde si ani do hospody. Nemá žádné kamarády a plně se soustředí na borovice a své vymyšlené země. Je celý život sám, bez partnerky, bez dětí. Je kulturně vzdělaný, chodí do filmového klubu, nemá televizi, jen čte, hlavně odbornější časopisy jako Vesmír. Jeho práce je precizní a odborná, objevil během ní první výskyt jedné vrbovky v České republice. Chodí však dle svých slov tam, kam slušný botanik nezavítá.

„Je v tom víc než svoboda.“

■ Vyrázili jste někdy spolu na nějakou jeho výpravu?

Ano. Protože se snaží měřit i výšku borovic a nemá na přístroje, jimiž by to udělal, potřeboval pomoc, kterou jsem mu rád nabídl. Šli jsme asi hodinu do nějaké habřiny, kde jsme porazili co nejrovnější náletovou dvanáctimetrovou olši. Pan Salák ji odvětil a nesli jsme ji dva a půl kilometru na jedno místo, kde jsou borovice, které vysázel. Na kmen olše udělal značky, s vypětím všech sil jsme ho postavili, a podle něj pak zjišťoval výšku asi pětadvaceti borovic. Celá tahle akce nám zabrala čas od brzkého rána do odpoledne a výsledkem je pětadvacet čísel, která zanesl do záznamů, jichž

jsou už metry a metry. Kolik úsilí a práce to stojí a kolik to dá tomu člověku smyslu a radosti!

■ Vidí ve svém díle nějakou hodnotu?

Říkal jsem mu, že věci, co dělá, jsou opravdu velice hodnotné, že je to zásadní umělecké dílo dneška. Jsem o tom opravdu přesvědčen. A on mi pak jednou říkal: To už mi dlouho nikdo neřekl... Vlastně nikdy.

■ Má to nějaký happy end?

Nejsem kunsthistorik, takže jsem k němu jednou přivezl Marcela Fišera, ředitele Oblastní galerie Cheb, tedy jedné z nejprestižnějších galerií v Čechách. A pan Salák tam bude mít velkou výstavu.

■ Je mezi vašimi výtvarníky i některý, který nežije sám se svými světy?

David Kuruc z Náchoda se nedávno oženil. Maluje a živí se jako masér. Mám tam i manžele Kuchařovy z Kladenska. Pan Kuchař maluje a je kutil, přestože nemůže nejen chodit, ale dokáže hýbat jen určitým ramenním svalem. Paní Schorfová, bývalá soustružnice, je vdova, stejně jako pan Straka z Železných hor, což je velký solitér, a dokonce i dům a plot má pomalovaný a ověšený obrazy.

■ Co je všechny spojuje?

Malováním si nikdo z nich nekrátí čas, ale je to pro ně smysl toho času. Je to víc než tvorba, je to pro ně dýchání. Nepřemýšlejí nad ohlasy, úspěchem, soudy, prostě to rovnou dělají, což je až takové punkové.

■ Je v tom, že si bez ohledu na úsudky ostatních dělají, co chtějí, naprostá svoboda?

Je, ale já tam vidím ještě víc než svobodu, já tam vidím smysl.

Lukáš Kašpar